

RIVOJLANISH PSIXOLOGIYASIDA ONG TUSHUNCHASI.

Daminova Manzura Salimovna

Qarshi Davlat Universiteti

Psixologiya kafedrasi o`qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7127530>

Kalit soʻzlar: psixika; ong; xabardorlik; ongli; behush; "Men" tasviri; aks ettiruvchi psixika

Ключевые слова: психика; сознание; осознание; сознательное; бессознательное; образ «Я»; рефлексивная психика

Uzoq vaqt davomida "psixika" va "ong" tushunchalari farqlanmagan va aslida sinonim sifatida ishlatilgan. A.N. Leontiev ta'kidlaganidek, "aqliy va ongli identifikatsiyadan xalos bo'lish uchun asrlar kerak bo'ldi" [1. S. 166]. Shunga qaramay, hozir ham ko'pincha "ong" atamasini ancha kengroq ma'noda ishlatish mumkin, bu "psixika" atamasini tushunishga teng. Bu "ongdagi aks ettirish", "ongda sodir bo'ladigan jarayonlar" yoki "ongni yo'naltirish", "ong holati" kabi iboralarni qo'llashda eng aniq namoyon bo'ladi.

Bizning fikrimizcha, ongni belgilashdagi muammo uning psixik jarayon sifatida qaralmasligidadir. Psixika rivojlanishining eng yuqori darajasi sifatida e'tirof etilgan ong psixik jarayonlarning hech bir tasnifiga kiritilmagan. U taqdim etilgan an'anaviy tasnifda emas, masalan, A.G. Maklakovning umumiy psixologiya darsligida, na N.I. Chuprikovanning "ratsional" tasnifida. [19], na V.V. Nikandrov tomonidan yozilgan "funksional" tasnifida. [14]. Odatda u psixik jarayon sifatida emas, balki barcha psixik jarayonlar o'ziga xos tarzda birlashtirilgan qandaydir integrativ shakllanish sifatida qaraladi. Ta'rifga ko'ra, V.I. Ginetsinskiy, "ong psixikaning tarkibiy qismi sifatida individual psixik funksiyalarning integratsiyalashuvi natijasida, ularning xilma-xilligining o'zgarmasligi sifatida harakat qiladi". "Ongni aqliy jarayonlarning integratsiyasi sifatida talqin qilish", deb ta'kidlaydi.

Ongni ta'riflash bilan bog'liq muammoni hal qilish biz ongni "men" yoki uning "integrativ" sifati tasvirini qo'shadigan maxsus psixika sifatida emas, balki undan ham ko'proq narsa bilan bog'liq mexanizm sifatida emas, balki ko'rib chiqamiz. "tushuntirish", "gipotezalarni ilgari surish va sinab ko'rish", "ogohlik yoki bexabarlik to'g'risida qaror qabul qilish" qobiliyati va boshqalar, lekin kognitiv aqliy jarayonlar guruhiga kiruvchi maxsus ruhiy jarayon sifatida, buning natijasida maxsus tasvir paydo bo'ladi. inson psixikasida shakllangan - "men" obrazi [5, 9]. Ushbu tasvirning "xususiyati" yoki o'ziga xosligi shundaki, u sub'ektning o'zi psixikaning tashuvchisi sifatidagi qiyofasi bo'lib, jarayonda va uning boshqa odamlar bilan o'zaro munosabati natijasida faqat inson psixikasida paydo bo'ladi. Agar biz T.Lipps tomonidan kiritilgan «haqiqiy «men» atamasidan

foydalansak, lekin ruhni ong hodisalarining substrati yoki manbai sifatida emas, balki ongga ega bo'lgan sub'ektning o'zini belgilash uchun ishlatadigan bo'lsak, u holda "men" ning tasviri. o'sha haqiqiy "men" sub'ekti psixikasidagi aks bo'lib chiqadi. ", bu sub'ekt. Va savolni ong nima qilishi haqida emas, balki ongga ega bo'lgan odam (haqiqiy "men") nima qila olishi haqida qo'yish kerak. Xuddi shu narsa boshqa psixik jarayonlarga, xususan, tafakkurga ham taalluqlidir: muammolarni tafakkur emas, balki odam fikrlash jarayonlari yordamida muammolarni hal qiladi; vazifa o'ylashdan oldin emas, balki inson oldiga qo'yilgan. Ko'rinib turibdiki, "men" obrazi psixikaning tashuvchisi timsoli sifatida psixikaning tasvirini ("matryoshka" tamoyiliga ko'ra) o'z ichiga oladi va shuning uchun murakkab aqliy shakllanishdir. Mohiyatan, ong deb ataladigan kognitiv psixik jarayon natijasida sub'ekt psixikasida psixikaning o'zi obrazi vujudga keladi. Asl yoki birlamchi psixikadan farqli ravishda "Men" obrazida aks ettirilgan psixikani ikkilamchi yoki refleksiv psixika, aks ettiruvchi psixikaning shakllanish jarayonini esa aks ettirish jarayoni deb atash mumkin. Shunday qilib, "men" ning tasviri har biri alohida refleksli jarayonning natijasi bo'lgan refleks psixikaning tasvirlari to'plamidir. Bunda refleksiv jarayon deganda birlamchi psixika obrazining ikkilamchi yoki refleksiv psixikaning mulkiga aylanishi tushuniladi. Bu jarayonning asosini anglash jarayoni (fikrlash jarayonining maxsus shakli sifatida) tashkil etadi, buning natijasida birlamchi psixika obrazi bilan "men" obrazi o'rtasida bog'liqlik vujudga keladi. Shunisi qiziqki, refleksiv psixika nafaqat tashqi voqelik ob'ektlarining refleksli tasvirlarini, balki sub'ektning o'zining refleksli tasvirini ham o'z ichiga oladi, ya'ni. "Men" ning refleksli tasviri, bu "o'z-o'zini anglash" tushunchasi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nikandrov V.V. Psixologiya. M.: Velbi: Prospekt, 2008 yil.
2. Platonov K.K. Psixologiya tizimi va aks ettirish nazariyasi. Moskva: Nauka, 1982 yil.
3. Rubinshteyn S.L. Umumiy psixologiya asoslari. Sankt-Peterburg: Pyotr, 2001 yil.
4. Freyd Z. Ongsizlik psixologiyasi: Sat. asarlar / Comp., ilmiy. ed., muallif. kirish. Art. M.G. Yaroshevskiy. Moskva: Ta'lim, 1990 yil.
5. Chelpanov G.I. Ruhii hodisalarning tasnifi // Psixologiya bo'yicha insholar. M.; L., 1926. S. 58–63.

6. Chuprikova N.I. Umumiy psixologiya tushunchalari tizimi va xulq-atvor va faoliyatni aqliy tartibga solishning funktsional tizimi. Voprosy psikhologii. 2007. No 3. S. 3–15